

HOOFSTUK 6

REAKSIE VAN DIE GESAMENTLIKE RADE

6.1 DIE GESAMENTLIKE RADE AS WELSYNSORGANISASIES EN DIE POLITIEKE ROL WAT DIE ORGANISASIES IN DIE TWINTI=GERJARE GESPEEL HET.

Die ontstaan van die Gesamentlike Rade of 'Joint Councils' kan teruggevoer word na die besoek van twee lede van die Amerikaanse Phelps-Stokes Stigting, eerw. Thomas Jesse Jones en dr. James Aggrey aan Suid-Afrika in 1921. Die doel van hulle besoek was om die stand van swart onderwys in Suid-Afrika te ondersoek. Geskok oor die rassespanning wat hulle hier aangetref het, het hulle die instelling van veelrassige rade, soortgelyk aan dië in die suide van Amerika, voorgestel.¹ Die eerste Gesamentlike Raad is in 1921 in Johannesburg gestig en kort hierna is soortgelyke rade in ander dorpe in Suid-Afrika en die destydse Suid-Rhodesië gestig.²

Die Gesamentlike Rade het die verskillende welsynsorganisasies vir swartes, wat op daardie stadium in lokasies bedrywig was, vervang.³ Hierdie sogenaamde 'Naturelle-welsynsorganisasies' het, soos Rheinallt Jones dit stel,

1. J.W. Horton, "South Africa's Joint Councils: Black-White Co-operation between the two world wars", South African Historical Journal, No.4, November 1972, p.29; E. Hellman en H. Lever (reds.) Conflict and Progress: Fifty years of race relations in South Africa, pp.4-6.

2. A.M. Cunningham, Records of the Joint Councils. Historical and Literary Papers, Inventories of collections, pp.1-2; Wits, Joint Council-versameling, Ad.4, Joint Councils, Verslag deur Rheinallt Jones, p.2.

3. Horton, "South Africa's Joint Councils", p.30; Wits, Joint Councils-versameling, Ad.4, Joint Councils, Verslag deur Rheinallt Jones, p.2.

humanitêre belangstelling in die swart volkere aangemoedig, maar nie noodwendig swart en wit van hul gemeenskaplikheid bewus gemaak nie.⁴

Daarteenoor was die doel van die Gesamentlike Rade juis gesamentlike (joint) beraadslaging tussen wit en swart oor sake van gemeenskaplike belang:

...the organisation is the joint concern of both Europeans and Natives, who co-operate not so much for native welfare as for common welfare.⁵

Vandaar dat die minimum aantal lede vir 'n Gesamentlike Raad twee persone was - een blanke en een swarte.⁶

In hoeverre was die Gesamentlike Rade polities aktief in die Pakt era?

Die Gesamentlike Rade het hulle ten doel gestel om sake wat rasseverhoudinge nadelig beïnvloed het, te ondersoek en dan onder die aandag van die regering en die breë publiek te bring. Vandaar dat hulle spoedig die politieke arena betree het. In die Pakt-tydperk het hulle byvoorbeeld 'n veldtog geloods teen die pogings van die Hertzog-ministerie om die dra van passe ook vir swart vroue verpligtend te maak. Na 'n deputasie van Gesamentlike Rade die Eerste Minister besoek het, het die regering toegestem om die pasreëlings vir 6 maande uit te stel. Die organisasie is opdrag gegee om die paskwessie te ondersoek en aanbevelinge aan die regering te doen.⁷

4. Wits, Joint Council-versameling, A9.3.1, The Joint Council Movement: What it is, Rheinallt Jones, p.1.

5. Wits, Joint Council-versameling, A9.3.1, The Joint Council Movement: What it is, Rheinallt Jones, p.12.

6. Wits, Joint Council-versameling, A9.3.1, The Joint Council Movement: What it is, Rheinallt Jones, p.3

7. Horton, "South Africa's Joint Councils", p.33.

Die Gesamentlike Rade het uit hulle pad gegaan om die gevoelens van swartes jeens die paswette te bepaal en het talle briewe en petisies teen die pasreëlings vanaf swartes ontvang.⁸ Rheinallt Jones het daarop 'n Naturellesake-konferensie vanuit die geledere van die verskillende veelrassige organisasies, kerke, munisipaliteite en regeringsvertegenwoordigers in Johannesburg byeengeroep.⁹ Tydens hierdie Konferensie is belangwekkende referate oor die paswette gelewer, waarin 'n wye spektrum van griewe gemeld is. Dit het die gebrek aan eenvormigheid, die vernederende wyse waarop swartes gevra word om passe te toon asook die verontwaardiging oor die dra van passe vir vroue getoon.¹⁰ Die aanbevelinge van die Gesamentlike Rade aan die sentrale regering is egter geïgnoreer en die paswette het na 6 maande in werking getree alhoewel dit daaglik eers na 12:30 in stedelike gebiede sou geld.¹¹

Benewens die paskwessie het die Gesamentlike Rade en in die besonder Rheinallt Jones, aandag aan die problematiek van die stedelike swarte gegee. Tydens die 1924-Naturelle-konferensie het Jones in sy openingsrede gewys op die probleme wat die land ten opsigte van swart verstedeliking in die gesig gestaar het.¹² In 1928 het die Johannesburgse Gesamentlike Raad in 'n uitvoerige memorandum,

8. Sien Wits, Joint Council-versameling, Ci 2.1.5. Die hele leër bevat briewe en petisies vanaf swartes regoor die land insake pasgriewe.

9. Horton, "South Africa's Joint Councils", p.33.

10. Sien Wits, die Joint Council-versameling, Ac3.3.14, Conference on Native Affairs, 30 Oktober - 1 November 1924, Native Pass Laws, Chief W.Z. Fenyang asook Ac3.3.15, Conference on Native Affairs, The Pass Laws, Address by O.D. Schreiner.

11. Horton, "South Africa's Joint Councils," p.33.

12. Wits, Joint Council-versameling, Ac3.3.1, Rheinallt Jones, The future of Natives in Towns, geen datum, pp.1-2.

die problematiek van die stedelike swart bevolking geskets, veral ten opsigte van lone, juridiese beperkinge en behuising.¹³

In die Pakt-era het die Gesamentlike Rade die politieke arena betree met hulle skerp reaksie op Hertzog se vier interafhanklike stemreg- en grondwetsontwerpe wat in 1926 ter tafel gelê is.¹⁴ Hierdie reaksie is breedvoerig deur Haines bespreek.¹⁵ Dit is slegs van indirekte belang vir hierdie studie. Hier is die veldtog wat die Gemeenskaplike Rade teen die kleurslagboomwetgewing van die Pakt geloods het, egter van besondere belang. Tydens kongresse wat deur die Gesamentlike Rade en ook die Nederduitse Gereformeerde Kerk byeengeroep is, het blanke en swart lede van die Gesamentlike Rade bydraes oor die arbeidswetgewing en aanverwante sake gelewer.¹⁶

In hoeverre het die Gesamentlike Rade die breë swart bevolking verteenwoordig?

Die leiding binne hierdie Rade is deur blankes geneem. Horton skryf dit toe aan die feit dat blankes relatief

13. Carter/Karis mfm, reel 16, The Native in Industry, 23.2.1928. Sien ook Wits, SAIRR, B71.4.5, Summary of Memorandum of the Johannesburg Joint Council on The Native in Industry, 23.2.1928.

14. Sien Wits, SAIRR, B72.1.1, European-Bantu Conference: Resolutions on the land bill, Referaat deur Rheinallt Jones, The Land Question in South Africa, 1927.

15. Haines, The opposition to General J.B.M. Hertzog's segregation bills, ongepubliseerde M.A.- verhandeling, Universiteit Natal, pp.36-57, 78-99.

16. Sien o.a. Howard Pim-versameling, Wits, Fa 14/2, Economic Position of the Native, address by Howard Pim at European-Native congress called by Dutch Reformed Church, 31 January - 3 Februarie 1927; Carter/Karis mfm, reel 9B, The industrial organisation of the Native people, address by J.L. Dube at European-Bantu congress, Cape Town, 6 - 9 February 1929.

tot swartes meer geld, vrye tyd en ondervinding in politieke- en welsynswerk gehad het.¹⁷ Vergaderings en kongresse wat landswyd deur die organisasie gehou is, is deur swart en wit bygewoon. Intensiewe navorsing oor die swart bevolking is op tou gesit en talle publikasies het die lig gesien. Hierdie aktiwiteite kan egter eerder aan die werkywer van die blanke lede toegeskryf word asook die sensitiwiteit waarmee hulle sake waaroor swartes gegrief was, kon identifiseer.

Daarmee word egter nie beweer dat swartes geen aandeel aan die Gesamentlike Rade gehad het nie. Sommige lede van die swart elite het aktief op die Rade saamgewerk. D.D.T. Jabavu, professor in klassieke- en Bantoe-studies aan die Universiteit van Fort Hare¹⁸ en 'n sterk voorstander van stam- en rassesamewerking, was byvoorbeeld 'n stigterslid.¹⁹ Ook Selope Thema, regsgeleerde en lid van die 1919 ANC-deputasie na die Paryse vredeskonferensie, het kort na die stigting van die Johannesburgse Gesamentlike Raad daarby aangesluit. Hy was boonop 'n gereelde lid van die Naturelle-konferensies wat ingevolge die Naturelle Wet, 1920, jaarliks deur die regering byeengeroep is.²⁰ Ander prominente lede van die Gesamentlike Rade was joernaliste soos Selby Msimang en R.H. Godlo asook eerw. Z.R. Mahabane.²¹ Ook Champion

17. Sien Horton, "South Africa's Joint Councils", pp.31-33, vir 'n ontleding van die blankes wat aktief binne die Gesamentlike Rade was.

18. Horton, "South Africa's Joint Councils", p.31.

19. Carter/Karis mfm, reel 14A, Professor D.D.T. Jabavu of Fort Hare. Sien ook Imvo Zabantsundu, 17 Junie 1961, Our Heritage, by Prof. Z.K. Matthews.

20. Imvo Zabantsundu, 12 Augustus 1961, Our Heritage, by Prof. Z.K. Matthews.

21. Horton, "South Africa's Joint Councils", p.31.

het aanvanklik op die Gesamentlike Rade saamgewerk.²² Die organisasie het dus 'n politieke uitlaatklep vir die swart elite gebied.²³

Die enigste wyse waarop hierdie organisasie egter die breë swart bevolking by sy aktiwiteite kon betrek, was deur besoeke aan lokasies en vergaderings. So is Rheinallt Jones se 1926-toer, waartydens hy vergaderings landswyd toegesprek het, goed ondersteun.²⁴ Hierdie bywoning kan egter nie sondermeer aan die populariteit van die organisasie toegeskryf word nie, maar eerder aan goeie verhoudinge tussen die Gesamentlike Rade en plaaslike sendelinge.²⁵

Voorts was die Gesamentlike Rade nie in alle swart kringe gewild nie. Die ICU en die KPSA het die Rade se bande met die Kamer van Mynwese gekritiseer.²⁶ Die onafhanklike ICU het na die Gesamentlike Rade verwys as "...mainly composed of political failures in African life and the nominees of the bosses....namely the Chamber of Mines."²⁷ Ballinger het Jabavu in 1930 beskryf as "well out of touch with his people."²⁸

22. Unisa, Champion-versameling, Box 2, The truth about the ICU, p.21.

23. P. Rich, "Africans and the Cape African franchise, 1926 - 1936," Societies of South Africa in the 19th and 20th centuries, Vol.9, 1977-8, pp.129-130.

24. Wits, Joint Council-versameling, Ad.4, Report of Rheinallt Jones, 1926.

25. Wits, Joint Council-versameling, Ad.4, Report of Rheinallt Jones, 1926.

26. E. Roux, "What is the I.L.P. doing in South Africa?" Labour Monthly, p.95.

27. Carter/Karis mfm, reel 13B, Omsendbrief van die Onafhanklike ICU of Africa, waarskynlik deur Kadalie, 13 Maart 1929.

28. UCT, Ballinger-versameling, D1.I.3.1.1, Ballinger aan Holtby, Johannesburg, 15 Januarie 1930.

Hoe sterk is swart griewe op die Gesamentlike Rade geartikuleer?

Rheinallt Jones meld dat die eerste byeenkomste gekenmerk was deur "the bitterness with which some of the Native leaders assailed us Europeans from whom they expected neither help nor fair dealing."²⁹ Of hierdie probleme ooit oorkom is, lei te betwyfel. Rheinallt Jones het gemeld dat die Gesamentlike Rade slegs effektief sou kon funksioneer indien

their native members are made to feel that in the Joint Councils they can speak without fear of unhappy consequences to themselves. I have been to meetings of the Joint Councils where the European members did all the talking; the Native "members" sitting silent and sullen at the end of the room. More than once I have discovered that a stolid outward appearance hid a fierce resentment against some real or imagined grievance.³⁰

Nogtans is die Gesamentlike Rade deur swartes verwelkom as 'n geleentheid om griewe te uiter. 'n Hoofman uit die Mapulo-distrik skryf byvoorbeeld:

Although there are broadminded Europeans,... who are considerate and sympathetic towards the natives,...they will never be able to express certain things as a native would like it to be expressed. The Joint Councils supplies (sic) the long-felt want and its proposals express forcible (sic) our feeling in the matter.³¹

29. Wits, Joint Council-versameling, A9.3.1, The Joint Council: What it is and how it works, p.2.

30, Wits, Joint Council-versameling, A9.3.1, The Joint Council: What it is and how it works, p.4.

31. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.5, Ndabezita aan Johannesburg Joint Council, 15 April 1925.

Dit blyk ook dat die blank-'Naturelle'kongresse wat deur die Gesamentlike Rade gereël is, met groter vrymoedigheid ondersteun is. Die 1929-kongres kon byvoorbeeld met 'n opkoms van 60 blankes en 40 swartes spog.

Howard Pim het berig dat tydens hierdie kongres, "...the level of Native speaking was very high...." en bygevoeg dat etlike swartes, waaronder Jabavu, Thema, Moroka, mev Maxeke en Dube, aan die debat deelgeneem het.³²

Ten spyte van onvermoeide pogings van die Gesamentlike Rade-beweging om deur middel van lae aansluitingsfooie swart lede by die organisasie te betrek, kon die beweging nooit 'n groot aanhang onder die swart gemeenskap kry nie.³³ Teen 1931 was daar maar 31 van hierdie organisa= sies regoor die land. Benewens die bydraes van indiviue= le swart lede het hierdie beweging nie tot dieselfde mate as die ICU swart opinie in die Pakt-era verteenwoordig nie.

6.2 REAKSIE VAN DIE GESAMENTLIKE RADE OP DIE LOONWET, 1925

Die Gesamentlike Rade het die Loonwet enersyds gekriti= seer omdat dit, volgens hulle in samehang met addisionele Naturelle-wetgewing, nie die ekonomiese posisie van die swartes sou verbeter nie. Andersyds het die beweging wel die pluspunte van die wet raakgesien en was die Rade daarom ook bereid om met die Loonraad saam te werk.

32. Wits, Joint Council-versameling, Ac5.7, Ongetiteld, skynbaar opgestel deur Howard Pim. Verslag oor Europeaan-Bantoe-konferensie, 13 Maart 1929.

33. Horton, "South Africa's Joint Councils, p.30; Hellman en Lever (reds.), Conflict and Progress, p.5.

Kritiek vanaf die Gesamentlike Rade teen die Loonwet was gebaseer op die feit dat dit in samehang met addisionele Naturelle-wetgewing beoordeel is. Volgens die Heer en Diensbode Wette, die Naturelle Werwingswet en die Naturelle Arbeidsregulerings Wet was stakings deur swart werkers onwettig. Ook die Nywerheidsversoenings Wet, 1924, het geen voorsiening vir swart werkers gemaak nie. Swartes kon dus nie hoër lone van hul werkgewers afdwing nie. Dit verklaar die buitengewone groot verskille tussen die salarisskale van geskoolde en ongeskoolde arbeiders in Suid-Afrika, aldus die Gesamentlike Rade.³⁴

Die Johannesburgse Gesamentlike Raad het in 1928 in 'n lywige memorandum, 'The Native in Industry', gekla dat ook die Loonwet swart werkers onvoldoende wetlike beskerming verleen het. Daarin word aangevoer dat die Loonraad eerder as 'n tipe appèlhof moes dien indien industriële geskille onbevredigend opgelos is - veral aangesien swart verteenwoordiging op Industriële Versoeningsrade onbevredigend was.³⁵

'n Ander voorbehoud van die Gesamentlike Rade teen die Loonwet was dat swartes in die proses van minimumloonvasstelling hul werk kon verloor. Hulle versoek dat "... neither die Industrial Conciliation Act nor the Wage Act be used for the exclusion of non Europeans from industry." Die probleem is as volg uitgespel:

..We are nervous lest the very desirable change over from the chaotic wage conditions to the closely regulated wage rates imposed by the Board should be too swift and so prevent the

34. Carter/Karis B. mfm, reel 16, The Native in Industry, 23 Februarie 1928; Wits, SAIRR, B71.4.5, The Native in Industry, Summary of memorandum, 1928. Sien ook SAIRR, Wits, B71.6.2, dokument deur Rheinallt Jones, 1929.

35. Carter/Karis mfm, reel 16, The Native in Industry, 23 Februarie 1928, p.9.

non-European worker from making himself more efficient and therefor worth the new rates.³⁶

Die voorsitter van die Loonraad, F.A.W. Lucas het eksplisiet verklaar dat die Raad nie beoog het om swart arbeiders met blankes te vervang nie.³⁷ Beide die Gesamentlike Rade en Lucas het egter erken dat daar wel gevalle voorgekom het waar swart werkers deur blankes vervang is.³⁸

Die Gesamentlike Rade het oor die algemeen die Loonraad verwelkom en by verskeie geleenthede ander departemente soos die van Arbeid en Naturellesake gevra om swartes aan te moedig om by die Loonraad aansoek te doen om hul lone te laat ondersoek.³⁹ Voorts het die Gesamentlike Rade gemeen dat die Nywerheidsversoeningswet en die Loonwet dit vir Suid-Afrika moontlik gemaak het om die loongaping tussen geskoolde blanke werkers, wat tot 5 pond per week verdien het, en ongeskoolde swart werkers, wat so min as 10 sjielings 'n maand verdien het, sonder probleme te oorbrug.⁴⁰ In 1927 was Rheinallt Jones van oordeel dat die Loonraad met verloop van tyd die gaping tussen hoogsbetaalde blanke arbeid en onderbetaalde swart arbeid sou oorbrug.⁴¹

36. Carter/Karis mfm, reel 16, The Native in Industry, pp.11-16. Sien ook Dube in hoofartikel, The Minimum Wage Bill and the Native, in Ilanga, 10 April 1925.

37. F.A.W. Lucas, "Natives and the Wage Act," Social and Industrial review, 5.3.1929, pp.203-205.

38. Lucas, "Natives and the Wage Act"; Carter/Karis mfm, reel 16, The Native in Industry, p.11. Sien ook Wits, SAIRR, B71.6.2, Dokument deur Rheinallt Jones, 1929 (datum wat argief gee).

39. Carter/Karis mfm, reel 16, The Native in Industry, p.10.

40. The Native in Industry, p.11.

41. Wits, Saffery-versameling, Leër B1, Rheinallt Jones, Omsendbrief, 'Native Industrial conditions and the ICU', 13 Oktober 1927.

Ook die Gesamentlike Rade het die gemelde optrede van die Loonraad in Bloemfontein (sien p.120-122 hierbo) geloof.⁴² Selope Thema was selfs van mening dat die loonvasstellings in Bloemfontein rasseverhoudinge aldaar verbeter het.⁴³ Hy het inderdaad voorgestel dat die Loonwet in werking gestel moes word in daardie beroepe waar die Nywerheidsversoeningset nie funksioneer het nie.⁴⁴ Die Gesamentlike Raad in Bloemfontein het ook in 'n memorandum beswaar aangeteken teen die bewerings dat die minimumloonvasstellings in Bloemfontein verantwoordelik was vir die instroming van Swartes na die stad.⁴⁵ Die positiewe optrede van die Gesamentlike Rade jeens die Loonwet moet toegeskryf word aan die organisasie se insig in Unie-arbeidswetgewing enersyds en die algemene lewensomstandighede van swartes andersyds. Dit het hulle in staat gestel om swartes van raad te voorsien ten einde die Loonraad tot hul voordeel te gebruik. Voorts het hulle die Loonwet in samehang met ander wetgewing beoordeel. Desondanks hul positiewe ingesteldheid sou die Gesamentlike Rade spoedig ontnugter word met die kleurslagboomwet.

6.3 REAKSIE VAN DIE GESAMENTLIKE RADE OP DIE MYNE EN BEDRYWE WET (1911) WYSINGINGSWET, 1926.

In die periode 1925 - 1926 het die Gesamentlike Rade onder leiding van Rheinallt Jones 'n uitgebreide veldtog

42. The Native in Industry, p.11.

43. UCT, Ballinger-versameling, A5.VII.14, Thema's Report, 12.3.1930.

44. The Native in Industry, p.15.

45. Wits, SAIRR, 34.4, Memorandum of evidence to be presented by the Bloemfontein Joint Council before the Native Economic Commission, Circa 1930.

teen die Myne en Bedrywe Wet (1911) Wysigingswet, of te wel die kleurslagboomwet geloods.

Jones het onmiddellik sy kritiek teen die wet per brief aan Hertzog uiteengesit.⁴⁶ Die korrespondensie het geen vrugte afgewerp nie. Herbst, die Sekretaris van Naturellesake, het geantwoord dat die opinie van die Gesamentlike Rade wys dat hulle nie werklik oorweging geskenk het aan die buitengewone omstandighede van Suid-Afrika en sy mense nie.⁴⁷ Die kleurslagboomwet moes in samehang met die beleid van segregasie gesien word en die wet "...takes power to continue that which has without legislative authority become a recognized condition."⁴⁸ Die aanbod van die Gesamentlike Rade om voor die Gekose Komitee getuienis te lewer, is van die hand gewys.⁴⁹

Jones het daarop 'n perskonferensie gehou waartydens 'n persverklaring uitgereik is waarin hy die vrees van die Gesamentlike Rade uitgespreek het dat die regering alle kanale vir ekonomiese vooruitgang vir swartes sou toemaak. Prof. W.M. Macmillan, 'n prominente liberaal-gesinde akademikus van die Witwatersrandse Universiteit, het terselftertyd na Kaapstad vertrek om parlamentsopinie aldaar teen die wetsontwerp te swaai.⁵⁰

46. J.W. Horton, "South Africa's Joint Councils: Black-White Co-operation between the two World Wars," S.A. Historical Journal, 4 November 1972, p.33.

47. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.5, Herbst aan Rheinallt Jones, 18 Mei 1925.

48. Wits, SAIRR, 46.4.1, Herbst aan Rheinallt Jones 27 Junie 1925.

49. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.5, Johannesburg Joint Council: Minutes of meeting, 10 Junie 1925.

50. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.5, Buxton aan Rheinallt Jones, 5 Augustus 1925. Sien ook Horton, "South Africa's Joint Councils, pp.33-34.

Gedurende Maart 1926 het Jones 'n vraelys aan kerkleiers, sendinggenootskappe, Gesamentlike Rade, sowat 60 Naturelle-stamhoofde en leiers van Naturellegroepe - 'all in close touch with Native life in the Union' - uitgestuur.⁵¹ Die vraelys het ten eerste die uitwerking van die wet op die swart gevoelens probeer bepaal. Tweedens is daar ondersoek gedoen na die wyse waarop die wet tot swart onrus en opstandigheid kon bydra. Derdens is 'n aantal vrae gestel om die algemene opinie jeens moontlike wyse van protes te toets.⁵² Die reaksie op die vraelys was oorweldigend. Van heinde en verre is Jones met korrespondensie oorval.

Hierdie uitgebreide korrespondensie aan Jones is die mees omvattende weergawe van swart reaksie op die kleurslagboomwet en verdien daarom 'n in diepte ontleding. Die briewe verteenwoordig 'n breë spektrum van die swart bevolking - die sogenaamde politiekbewuste èlite, diegene verbonde aan sendingstasies, stedelinge en plattelandse inwoners asook Naturelle-stamhoofde.

By 'n ontleding van die briewe blyk dit dat die wet groter wrewel onder verstedelike swartes en selfs trekarbeiders uitgelok het as wat die geval by die landelike bevolking was. Daarmee word egter geensins beweer dat laasgenoemde nie ontevrede was nie, maar eerder oningelig was ten opsigte van die implikasies van die wet. Eerw. Woodfield het bv. vanuit Pietersburg berig dat

51. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, omsendbrief van Rheinallt Jones, 20 April 1926. Sien ook Joint Council-versameling, Ad4, Report of J.D. Rheinallt Jones, 1925; Joint Council-versameling, Cj2.1.6b, omsendbrief "Colour Bar" Bill, Rheinallt Jones, geen datum.

52. Wits, Joint-Council-versameling, Cj2.1.6b, Dokument getiteld "Colour Bar Bill", geen datum.

...the majority of those outside the town areas are quite ignorant about the whole matter, as they have few means of getting information of what goes on in Parliament.⁵³

Dieselfde opinie is deur C. Grant van die St. Matthews College in Keiskamma Hoek gehuldig:

Ignorance on the part of the bulk of the Natives is one of the most dangerous elements in regard to the wideranging effects of these amendments.⁵⁴

Ook uit De Aar word berig dat "...the Colour Bar is far more understood by the town natives than the country ones."⁵⁵ A.C. Murray berig uit Kaapstad dat dit vir hom lyk asof die meerderheid swartes nie in die wetgewing belangstel nie en dat die verset eerder van die kant van 'n klein groepie geleerdes kom.⁵⁶ Vanuit die Transkei berig Bloklui dat hy 'n mate van begrip vir blanke pogings om hul werkseleenthede te beskerm by die inwoners verwag. Hy meen egter dat terugkerende trekarbeiders die oplossing van die grondnood as voorwaarde vir samewerking sou stel.⁵⁷

Teenoor die skynbare apatie van die plattelandse bevolking was die stedelike bevolking erg verontwaardig. Eerw. Ennals, sekretaris van die Baptiste Sendinggenootskap in Johannesburg, meen dat, hoewel daar nie sprake van gewelddadige optrede was nie, die wet wrewel en verset

53. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Woodfield aan Jones, 9 April 1926.

54. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Grant aan Jones, 7 April 1926.

55. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Kearan aan Jones, 8 April 1926.

56. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Murray aan Jones, 9 April 1926.

57. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Bloklui aan Jones, 14 April 1926.

jeens blanke heerskappy in die hand gewerk het.⁵⁸ Francis Hill, 'n geestelike uit die Johannesburg-distrik, berig dat die swartes die kleurslagboomwet sien as "...an indication of a repressive motive underlying the general native policy of the Government." Hy het bygevoeg dat daar "...a good deal of violent talk" onder die swartes was.⁵⁹ Stanford berig dat die uitwerking van die wet op swart gemoedere "anxiety and discontent" was.⁶⁰ Ook uit Zoeloeland berig eerw. Lee dat die Zoeloes "... (are) extremely depressed at the outlook." En voorts: "The results of the Government's 'White Labour' policy are already apparent, ...The talk of further action tending to drive them from the higher spheres of labour has unsettled them seriously."⁶¹ 'n Ander briefskrywer uit die Transkei berig dat hoewel die Transkei 'n toonbeeld van goeie verhoudinge tussen blank en swart was, die swartes oor hierdie wet bitter was, "...One point on which they spoke bitterly was the Colour Bar Bill."⁶²

Die Gesamentlike Rade se beoogde verset teen die kleurslagboomwet is skynbaar ook deur die tradisionele swart hoofmanne ondersteun. Oliver O. Khaka het vanuit die Sterkspruit-omgewing laat weet dat hy as leier van sy swartmense hom heelhartig met die Gesamentlike Rade se

58. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Ennals aan Jones, 12 April 1926.

59. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Hill aan Jones, 12 April 1926.

60. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Stanford aan Russel, 3 April 1926.

61. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Lee aan Jones, 9 April 1926.

62. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Biskop van St Johns aan Jones, 6 April 1926.

stryd vereenselwig.⁶³ Hoofman Zibi van Swartruggens laat weet dat hy die Gesamentlike Rade se stryd steun:

"The Natives, without exception, are opposed to this Bill."⁶⁴ Vanaf Pietersburg berig P. Mphahlele: "...I and my tribe are with your council ...to persuade the Prime Minister and Parliament to once more withdraw the above Bill."⁶⁵

Ook die politiek-bewuste swartes het hulle met die stryd van die Gesamentlike Rade vereenselwig. Hierdie groep het 'n groter bewustheid van die implikasies van die wet geopenbaar. D.D.T. Jabavu berig dat die effek van die wet was "...to stamp the Europeans as a race to be the enemies of the Natives and enemies to the progress of the Natives."⁶⁶ John L. Dube sien die wet as "unjust" en "lowering to the dignity of the Native race".⁶⁷ Die African Progressive Association van Johannesburg beskryf die wet as "an obnoxious (sic.) piece of legislation".⁶⁸

Dit blyk voorts dat die wet en die daaropvolgende protes van die Gesamentlike Rade swartes aangespoor het om in 'n groter mate te organiseer en selfs klein en relatief onbetekenisvolle organisasies het aan die versetveldtog

63. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, O.Khaka aan Jones, 23 April 1926.

64. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Zibi aan Jones, 28 April 1926.

65. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Mphahlele aan Thema, 2 April 1926.

66. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Jabavu aan Jones, 23 April 1926.

67. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Dube aan Jones, 8 April 1926.

68. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, African Progressive Association aan Jones, 17 April 1926.

deelgeneem. Steun vir die stryd is byvoorbeeld ontvang vanaf die 'Native Brotherhood of the Diamond fields' en die 'Non-European Christian Ministers Association'.⁶⁹ Mesach Pelem, president van die 'Bantu Union' van die Kaap berig uit Queenstown dat hy bly is om te verneem dat alle regdenkendes in Suid-Afrika, kerkleiers, sendelinge, 'Naturelle'-welsynsorganisasies en swart politieke organisasies verenig was in hul oortuiging dat die regering gevra moet word om die kleurslagboomwet te herroep aangesien dit tot die nadeel van die Unie sou strek.⁷⁰ Die Port Elizabethse 'Naturelle'-welsynsorganisasie het direk met die Goewerneur-generaal gekorrespondeer en in Maart 1926 'n aantal resolusies aan hom oorhandig.⁷¹

Jones se opsomming van die reaksie op sy vraelys het gemeld dat bykans almal dit eens was dat die effek van die wet op swart gemoedere was "...increased suspicion of white rule, deepening despair, growing chilliness towards missions and missionaries."⁷² Vervolgens was die algemene mening dat hoewel daar geen gevaar van 'n onmiddellike opstand was nie, swartes wel vergaderings gehou het. 'n Groter agterdog jeens blankes is ook bespeur in die sin dat hierdie byeenkomste dikwels vir die sendelinge geheim gehou is.⁷³

69. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Plaatje aan Jones, geen datum.

70. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Pelem aan Jones, 21 April 1926.

71. GG 50/1209, E. Ngesi en E.J. Kamer aan Goewerneur-generaal, 15 Maart 1926; GG 50/1178, Port Elizabeth Naturelle Welsynsorganisasie aan Goewerneur-Generaal, geen datum.

72. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6b, Dokument getiteld "Colour Bar Bill", Rheinallt Jones, geen datum.

73. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6b, Dokument getiteld "Colour Bar Bill", Rheinallt Jones, geen datum.

Uit die reaksie op die vraelys is dit duidelik dat Rheinallt Jones wye steun vir die Gesamentlike Rade se beoogde protesveldtog gekry het. Onder diegene wat hulle bereid verklaar het om die aksie te steun was 20 kerk=hoofde insluitende die Aartsbiskop van Kaapstad en tien ander biskoppe; 8 welsynsorganisasies; 32 sendelinge en sendinggenootskappe; 55 blanke individue met 'n verdere 25 handtekeninge wat nog uitstaande was; 4 swart hoofman=ne; 8 swart organisasies; 7 personeellede van die Fort Hare Kollege en 20 swart individue. ⁷⁴

Benewens Rheinallt Jones se vraelys het die Gesamentlike Rade ook die deurslag gegee in die aktiewe versetveldtog wat vanuit liberale geledere van stapel gestuur is. Op 26 Mei het lede van die Kaapstadse Gesamentlike Raad en die Kaapstadse Genootskap onder leiding van die Aartsbiskop van Kaapstad vergader. Daar is besluit om 'n deputasie na die Eerste Minister te stuur om die terugtrekking van die wetsontwerp te versoek, 'n manifes teen die wetsontwerp op te stel met soveel ondertekenaars as moontlik en om die petisie wat intussen deur swartes opgestel is, te ondersteun. ⁷⁵

Op 26 April 1926 is die kleurslagboomwetsontwerp opnuut by die parlement ingedien. Hertzog het die Gesamentlike Rade meegedeel dat hy nie hul afvaardiging kon ontvang nie, aangesien die gesamentlike sitting van beide huise van die parlement reeds vir 7 Mei geskeduleer was. Die Gesamentlike Rade het nou hul aksie teen die wet gemobiliseer en was dus genoop om voort te gaan om handtekeninge vir die manifes en die deputasie te versamel. Die manifes het in die pers verskyn en is aan lede van die

74. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6b, Dokument getiteld "Colour Bar" Bill, Rheinallt Jones, geen datum.

75. Wits, Joint Council-versameling, Ad4, Report of J.D. Rheinallt Jones, 1925.

Gesamentlike Rade en ander belangstellendes gesirkuleer ten einde steun vir die saak te wen.⁷⁶

Volgens Jones was die reaksie op die Gesamentlike Rade se manifes oorweldigend. Teen die 6de Mei was daar reeds 150 blanke handtekeninge en 30 swart handtekeninge. Verdere handtekeninge het steeds bly instroom nadat die brief en handtekeninge aan die Eerste Minister gestuur is.⁷⁷

Die twee mees prominente Gesamentlike Rade, diè in Johannesburg en diè in Pietermaritzburg, het beide memorandum opgestel oor die implikasies wat die kleurslagboomwet vir die swart bevolking sou inhou.⁷⁸ Die memorandum sou as basis dien vir die manifes wat aan die parlement oorhandig is. Dit bevat 'n volledige uiteensetting van die organisasie se vernaamste kritiek teen die wet.

Bogenoemde dokumente getuig van daadwerklike navorsing oor die implikasies wat die kleurslagboomwet vir swartes in semi-geskoolde posisies sou inhou. Dit bevat onder andere inligting oor die aantal swartes wat in semi-geskoolde posisies gewerk het. Volgens die manifes is bevind dat "...the number of natives employed even in semi-skilled occupations is comparatively small, (on the Gold Mines, which are primarily concerned, only a matter

76. Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Omsendbrief deur Rheinallt Jones re. Colour Bar Bill, 28 April 1926.

77. Wits, Joint Council-versameling, Ad4 Joint Councils of Europeans and Natives in South Africa, Report of J.C. Rheinallt Jones, 1925.

78. Wits, SAIRR, B71.6.c, Johannesburg Joint Council of Europeans and Natives: Memorandum on Mines and Works (Colour Bar) Bill, sj; Wits, Joint Council-versameling, Cj2.1.6a, Pietermaritzburg Native Welfare Society, Report on Mines and Works (Colour Bar) Bill, sj.

of hundreds)." Hulle het voorts daarop gewys dat blankes nie werklik op groot skaal deur swartes vervang is nie en dat blanke vrese vir verdringing dus ongegrond was.⁷⁹

Die memorandum spreek veral van 'n besorgdheid met die uitwerking van die wet op swart gemoedere. "...All sections of Native opinion will inevitably be drawn together on anti-European and extremist lines."⁸⁰ Swartes sou in die arbeidsfeer feitlik magteloos staan wat noodwendig 'n wrok jeens die blanke sou skep. Dit sou die indruk skep dat "European labour is unable to compete with native labour, however civilized, without unfair extraneous aid." ⁸¹

Die memorandum het ook aandag gegee aan die feit dat die kleurslagboomwet in samehang met ander Naturellegewing 'n negatiewe uitwerking sou hê. "The Colour Bar Bill can properly be considered only in relation to the whole scope and trend of native policy." En verder: "When to a minimum-wage Bill is added an undisguised Colour Bar Bill, the injustice becomes obvious." Daarom word daar ook in 'n memorandum gevra dat die kleurslagboomwet teruggehou word tot tyd en wyl die hele Naturellebeleid van die regering uitgeklaar is, veral aangesien die tyd baie ongeleë was. Geen voorsiening is tot nog toe gemaak vir swartes wat, vanweë die regering se 'beskaafde arbeidsbeleid', vervang is nie. Voorts is geen verligting aangebied vir die opeenhoping van swartes in die

79. Wits, SAIRR, B71.6.c, Johannesburg Joint Council of Europeans and Natives: Memorandum on Mines and Works (Colour Bar) Bill, sj.

80. Wits, SAIRR, B71.6.c, Johannesburg Joint Council of Europeans and Natives: Memorandum on Mines and Works (Colour Bar) Bill, sj.

81. Wits, SAIRR, B71.6.c, Johannesburg Joint Council: Memorandum on Mines and Works (Colour Bar) Bill, sj.

'Naturelle'-gebiede nie. Swak tydsberekening sou dus slegs die ernstige toestand laat versleg.⁸²

Terwyl die Gesamentlike Rade en ander liberaal-denkendes besig was om die manifes teen die kleurslagboomwet te organiseer, was die swartes druk besig met 'n petisie teen die wet. Die petisie is goed ondersteun en het uiteindelik 2 500 handtekeninge, afkomstig van elke provinsie, bevat; volgens Jones" a remarkable response within the brief period available."⁸³ Die petisie wat aan die Eerste Minister gerig was, het daarop aanspraak gemaak dat dit swart gevoelens in die breë verteenwoordig. Hoewel die petisie meestal deur "leading and educated natives" onderteken is, is daar eksplisiet van hulle bande met die minder ontwikkelde swartes melding gemaak:

Not withstanding their urbanised conditions they are yet in close touch with the feelings and thoughts of their countrymen, not only those on the mines and towns but even those in the territories and country districts.⁸⁴

Daar is beweer dat die swartes verenig was in hulle verset teen die wet.

Undoubtedly native peoples as a whole are opposed to the Colour Bar Bill.... Various native organisations have made vigorous protests against the Bill.⁸⁵

82. Wits, SAIRR, B71.6.c, Johannesburg Joint Council: Memorandum on Mines and Works (Colour Bar) Bill, sj.

83. Wits, Joint Council-versameling, Ad4, Report of J.D. Rheinallt Jones, 1925 (Datum wat argief gee). Sien ook Horton, "South Africa's Joint Councils" p.34.

84. Wits, SAIRR, B72.1.1, Afskrif van petisie, 28 April 1926.

85. Wits, SAIRR, B72.1.1, Afskrif van petisie, 28 April 1926.

By 'n ontleding van die petisie blyk dit voorts dat die vernaamste kritiek teen die wet die feit was dat dit die opwaartse mobiliteit van swartes sou verhoed:

It would restrict their means of livelihood and the avenues through which they seek to advance in the ways of civilisation.⁸⁶

Dit blyk egter ook dat die swartes verontrus was deur die feit dat hulle geen seggenskap in die hele aangeleentheid gehad het nie. Voorts was daar bykans geen wyse waarop hulle hul vrese onder die aandag van die parlement kon bring nie aangesien hulle, benewens diegene in die Kaapkolonie,

...have no satisfactory means, other than that now sought, of bringing to the attention of Parliament a matterwhich also seriously threatens to arrest the advance of civilisation within the limits of the Union.⁸⁷

Die manifes en die petisie is aan die gesamentlike sitting van beide Huise van die Parlement, wat tussen 7 en 12 Mei 1920 vergader het om die Wysigingswetsontwerp te bespreek, oorhandig.⁸⁸ Dit het 'n hewige debat uitgelok. Op Maandag 10 Mei het die Speaker die geleentheid gegee vir 'n bespreking of daar op die versoek van die petisie gehoor gegee sal word. 'n Hewige debat het weereens gevolg waarop die Speaker verklaar het dat hy sy

86. Wits, SAIRR, B71.6.2, Afskrif van dokument met titel Petition: To the honourable speaker and the members of Senate and the House of Assembly of the Union of South Africa in Joint Session assembled, ongedateer, waarskynlik 1926.

87. Wits, SAIRR, B72.6.2, Afskrif van dokument Petition: To the honourable speaker and the members of senate and the House of Assembly to the Union of South Africa in Joint Session assembled, ongedateer, waarskynlik 1926.

88. Cape Times, 7 Mei 1926. Sien ook Gesamentlike Sitting van beide Huise van die Parlement, 7-12 Mei 1926.

uitspraak die volgende dag sou lewer. Hertzog self het ook aan die debat deelgeneem en die manifes 'n 'leuen' en "...the most infamous document of the last hundred years" genoem.⁸⁹ Na die debat het die Speaker geweier om die petisie te aanvaar.⁹⁰ Die wetsontwerp is daarop met 'n meerderheid van 17 stemme aanvaar en het as die Myne en Bedrywe Wysigingswet, no. 25 van 1926 op die wetboek verskyn.⁹¹

Ten spyte van daadwerklike en georganiseerde verset teen die Wysigingswetsontwerp, was die Gesamentlike Rade onmagtig om die aanvaarding daarvan teen te staan. Die Gesamentlike Rade verdien egter al die lof vir hul versetaksie. Rheinallt Jones het baie moeite gedoen om die houding van swartes jeens die wet te bepaal. Na aanleiding hiervan het die Gesamentlike Rade besef dat swartes tot 'n groot mate eensgesind was in hul teenkanti-
ting teen die wet. Die Gesamentlike Rade het gepoog om hierdie teenkanti-
ng asook die negatiewe uitwerking wat die wet, volgens hulle, op die vooruitgang van swartes sou hê, aan die Pakt-regering oor te dra.

6.4 GEVOLGTREKKING

Die Gesamentlike Rade was nie werklik by magte om diskriminerende wetgewing te voorkom nie. Horton skryf hierdie onvermoë toe aan 'n tekort aan fondse asook die feit dat al die 20 Gesamentlike Rade onafhanklik gefunksioneer het behalwe in soverre as wat hulle in die persoon van Rheinallt Jones saamgewerk het. Voorts was

89. Wits, Joint Council-versameling, Ad4, Report of Rheinallt Jones, 1925, p.6; Cape Times, 12 Mei 1926.

90. Wits, Joint Council-versameling, Ad4, Report of Rheinallt Jones, 1925, p.6.

91. Horton, "South Africa's Joint Councils," p.34.

daar ook sprake van interne verdeeldheid binne die leiersgeledere van die organisasie. Rheinallt Jones is selfs openlik gekritiseer oor die organisasie se politieke optrede tydens die kleurslagboomkwessie.⁹²

Dit is nie korrek om te beweer dat interne verdeeldheid die optrede van die Gesamentlike Rade gedwarsboom het nie. Die protes wat hulle wel teen die kleurslagboomwet georganiseer het, getuig van 'n buitengewoon hegte band tussen die verskillende organisasies. Verset is vinnig gemobiliseer veral as die kort tydperk waarin dit moes plaasvind in aanmerking geneem word. Die onvermoë van die Gesamentlike Rade om die aanvaarding van die wetsontwerp te keer moet eerder aan die wyse waarop die Pakt die wetsontwerp deur die parlement gestoomroller het, toegeskryf word. Om alles te kroon was die Pakt nie bereid om enige konstitusionele kanale aan die organisasie beskikbaar te stel nie, soos geïllustreer word deur Hertzog se weiering om die Gesamentlike Rade voor die gekose komitee te laat getuig en om 'n afvaardiging van die Gesamentlike Rade te ontvang. Die Pakt was bereid om die Myne en Bedrywe Wysigingswet te aanvaar desondanks wydverspreide en geartikuleerde verset daarteen.

92. Horton, "South Africa's Joint Councils," p.34.

HOOFSTUK 7

GEVOLGTREKKING

Die Loonwet van 1925 en die Wysigingswet op Myne en Bedrywe van 1926 was die twee bene waarop die beleid van 'beskaafde arbeid' van die Pakt gestaan het. Die wette is in die praktyk aangevul deur 'n beleid van voorkeuring=diensneming vir blankes in die staatsektor. Die beleid van 'beskaafde arbeid' sluit ten nouste aan by die segregasionistiese beleidsrigting wat deur die Pakt ingeslaan is. Vandaar dat wetsontwerpe opeenvolgens ingedien is om segregasie ook op konstitusionele en territoriale terreine te bewerkstellig.

By 'n ontleding van swart reaksie op die Pakt blyk dit dat die verskillende organisasies, wat swart politieke bewussyn verteenwoordig het, aanvanklik positief jeens die Pakt ingestel was. Tydens die algemene verkiesing van 1924 het twee van die vier organisasies wat in die verhandeling bestudeer is, offisieel die Pakt gesteun. Beide die ICU en die KPSA het gedurende die verkiesingstryd stemme vir die NP en die Arbeidersparty gewerf en dus daadwerklik tot die Pakt se oorwinning bygedra.

Aanvanklik was die houding jeens die Loonwet ook baie positief. Die SAKP, Gesamentlike Rade en die ICU het dit wel betreur dat die wet nie uitsluitlik vir die ongeorganiseerde, ongeskoolde werkers, met ander woorde die oorgrootte meerderheid swart werkers, voorsiening gemaak het nie. Nogtans het al drie hierdie organisasies aktief met die Loonraad, wat ingevolge die Loonwet geskep is, meegewerk.

Die objektiewe houding van die Loonraad het tot hierdie positiewe gesindheid bygedra. Die Loonraad het, veral in die tydperk toe Lucas voorsitter daarvan was, swartes aangemoedig om hulle tot die Loonraad te wend en nie

geskroom om die lone van ongeskoolde swart werkers te kritiseer nie. Desondanks kon die Loonraad nie daarin slaag om 'n algemene verbetering in swart lone mee te bring nie. Lae lone het steeds 'n vername rede vir swart ontevredenheid gebly. Dit blyk dus dat die swart organisasies die beperkte konstitusionele kanale wat deur die Loonraad geskep is, mettertyd as heeltemal onvoldoende beskou het.

Die ontvangs van die Myne en Bedrywe Wysigingswet was egter heel anders. Die wet is vanuit die staanspoor deur al vier swart organisasies verwerp. Dit hang grootliks saam met die negatiewe konnotasie wat aan die kleurslagboom as sulks geheg is, asook die inherente diskriminasie daaraan verbonde. In die versetveldtogte wat landwyd deur swart organisasies en individue onderneem is, het die Gesamentlike Rade uitgestaan en daadwerklike leiding geneem.

Na die aanvaarding van die kleurslagboomwet kan daar 'n groter deelname aan politieke instellinge by swartes bespeur word. Dit was in hierdie tydperk wat die ICU sy grootste groei beleef het. Klaarblyklik hang hierdie tendens saam met die besef dat hulle geen ander konstitusionele kanale gehad het nie, dat die Pakt hulle nie werklik goedgesind was nie en dat buite-parlementêre optrede die enigste oplossing was.

'n Belangrike implikasie van die kleurslagboomwet was egter dat dit die verskillende swart organisasies tot groter eenheid aangespoor het. Die ICU, ANC, SAKP en selfs die Gesamentlike Rade het steeds nader aan mekaar beweeg.¹ 'n Poging om in Junie 1926 'n kongres in

1. G.D. Scholtz, Die ontwikkeling van die politieke denke van die Afrikaner, Vol.7, 1924 - 1939, pp.242-245; A. Lerumo, Fifty fighting years: The South African Communist Party, 1921 - 1971, p.54.

Kimberley te hou om die APO, ANC, ICU en die Indian National Congress te laat saamwerk het egter op 'n mislukking uitgeloop.² In 1927 is 'n kongres wat bekend sou staan as die Eerste Nie-Blanke Kongres egter wel in Kimberley gehou. Tydens die kongres het verskeie organisasies saamgewerk. Dit sou egter nie korrek wees om te beweer dat hierdie samewerking direk met die passering van die kleurslagboomwet verband hou nie hoewel daar 'n resoluëie teen die wet aangeneem is.³

Die kleurslagboomwet het egter nie net die verskeie swart organisasies nader na mekaar laat beweeg nie, maar ook groter samewerking oor etniese grense heen meegebring. Dr. Abdurahman van die African Peoples' Organisation het groot gehore getrek met sy oproepe om eenheid ten einde die kleurslagboomwet teen te staan.⁴ Tydens 'n protesvergadering van die APO in Kaapstad het swart en kleurlingleiers en selfs blankes hulle naasmekaar op die verhoog bevind met name soos Abdurahman, Plaatje, LaGuma en Gumbs.⁵

By 'n ontleding van die reaksie op die kleurslagboomwet val dit verder op dat daar op hierdie stadium 'n hoogs sigbare agterdog jeens die Pakt ingetree het. Wydverspreide onrustigheid het op die wetgewing gevolg. John L. Dube het dit só gestel:

There are distinct symptoms of unrest among the Native population brought about, not only by the Colour Bill, which has added fuel to the flame,

2. Scholtz, Die ontwikkeling van die politieke denke, p.245. Sien ook Roux, Time Longer, pp.182-3.

3. Unisa, Champion-versameling, Box 4, Minutes of the first Non-European Conference, 23 - 25 Junie, 1927.

4. Cape Times, 12 April 1926.

5. Cape Times, 10 Mei 1926.

but by other recent legislation and administrative action of the Govt.(sic.)⁶

Rheinallt Jones se gelykluidende kommentaar was:

As a social worker of 25 years experience in England and South Africa (nearly 20 years here), I can say that I have never known race bitterness between white and black to be so grave and so widespread as it is today.⁷

Die Cape Times het berig: "Native opinion is largely in revolt, is seething with discontent all over South Africa."⁸

Die kleurslagboomwet sou die swartes se persepsies van Hertzog se voorgestelde wette kleur. Stanley Silwana het swart gevoelens só uitgedruk:

"As regards the Colour Bar Bill which in reality is embodied in General Hertzog's native policy, I lack words to express adequately what the inner feelings of my people are. Their abhorrence for it is indeed better unsaid than told."⁹

Hertzog het sy vier interafhanklike wetsontwerpe rakende stemreg en swart grondbesit spoedig na die kleurslagboomwet ingedien. Dit was, wat verskeie kommentators betref die laaste strooi wat die spreekwoordelike kameel van gangbare verhoudinge tussen wit en swart se rug gebreek het.

6. Wits, Joint Councils-versameling, Dube aan Jones, 8 April 1926.

7. Wits, Joint Councils-versameling, Cj2.1.6B, "Colour Bar" Bill, Rheinallt Jones, geen datum.

8. Cape Times, 4 Februarie 1926.

9. Cape Times, 16 Februarie 1926.

In 1930 skryf A.B.Xuma: "If anybody wishes to know whether justice is being done to the Native, I say to him 'Study our Union Legislation'.¹⁰ Die kleurslagboom sou sinoniem met swart ontevredenheid raak. Die kleurslagboom is dus, soos ook segregasie, in beginsel verwerp.

Ten slotte kan gemeld word dat die beleid van 'beskaafde arbeid' teen die einde van die twintigerjare in elk geval uitgedien was. Die geweldige nywerheidsuitbreiding wat die Unie in hierdie periode beleef het, het 'n geweldige arbeidsmark geskep. Dit het daartoe gelei dat meer nie-blankes in diens geneem is. Die beleid van 'beskaafde arbeid' het oorbodig geraak.

10. Carter/Karis mfm, reel 18B, A.B. Xuma, Bridging the gap between white and black in South Africa, 1930.